

Bijlagen en uitgebreide literatuurlijst bij:

Zeven basisvaardigheden *essentieel voor een relationeel en emotioneel gezond functioneren* *

André H. Roosma

Bijlage: Verschillende lijstjes vaardigheden

Het hier gehanteerde lijstje basisvaardigheden is o.a. geïnspireerd op lijstjes van de Amerikaanse wetenschappers en hulpverleners Dr. Bruce D. Perry en Dr. E. James (Jim) Wilder.

Bruce D. Perry hanteert het volgende lijstje van zes essentiële vaardigheden:¹

- 1** *hechting; een wederzijds bevredigende band kunnen aangaan met anderen;*
- 2** *emotionele auto- of zelf-regulatie; goed omgaan met onze gevoelens;*
- 3** *aansluiting of affiliatie; goed kunnen functioneren in een groep;*
- 4** *bewustzijn van overeenkomsten en verschillen*
- 5** *tolerantie; verschillen tolereren;*
- 6** *respect; de waarde van zichzelf en anderen respecteren.*

E. James (Jim) Wilder hanteert het volgende elementaire lijstje van vijf vaardigheden, gekoppeld aan vijf niveaus van emotionele synchronisatie tussen mensen en 4+1 lagen in het controlecentrum van de hersenen:²

- 1** *hechting;*
- 2** *leven ontvangen en geven;*
- 3** *herstellen van dingen die verkeerd gaan; her-synchroniseren;*
- 4** *rijpen en volwassen worden;*
- 5** *zichzelf in de tijd en omstandigheden kunnen 'plaatsen' (autobiografisch).*

In de context van verslaving noemt Wilder, naast *emotionele regulatie* (onderdeel van vaardigheid 3 hierboven en de nr.2 van Perry), nog een belangrijke vaardigheid: *weten wat voldoening geeft en volharding*. Deze is gekoppeld aan een getraind genotscentrum (*nucleus accumbens*; overeenkomend met dezelfde laag als zijn nr. 3 hierboven) in de hersenen.

Hiernaast hanteert Wilder wel een uitgebreide lijst met *negentien* vaardigheden, die ook gebruikt wordt in het *Thrive* programma.³

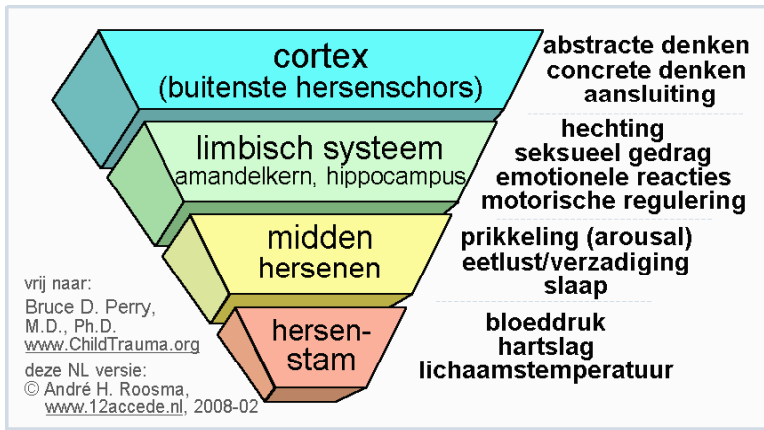
¹ Bruce D. Perry, '[Keep the Cool in School](#)', serie webartikelen op de site van Scholastic Inc.

² E. James Wilder, '[Vijf niveaus van synchronisatie](#)' ([📄](#)), kort webartikel (schema) op de site van *Accede!*.

³ E. James Wilder, '[Negentien vaardigheden die geleerd moeten worden om te floreren](#)' ([📄](#)), eveneens op de site van *Accede!*

Bijlage: Dr. Bruce D. Perry's gelaagde hersenenmodel en de vaardigheden

Zoals de meeste neurowetenschappers, hanteert Dr. Bruce D. Perry een gelaagd hersenenmodel om de verschillende (re)acties van onze hersenen te in kaart te brengen. Deze modellen zijn ontwikkeld en getoetst met behulp van fMRI scans (afbeeldingen van de hersenen, waarop activiteit zichtbaar is door een contrasterende kleur).

Hierboven ziet u een grafische weergave van het gelaagde hersenenmodel van dr. Bruce Perry. De besproken vaardigheden vallen in de bovenste twee lagen. Dit zijn ook de lagen die in mijn gelaagde model centraal staan⁴.

Het limbisch systeem werkt eenvoudiger en sneller dan de cortex en regelt veel automatische of reflexmatige reacties. Het doet dit op basis van ervaringen uit het verleden. Als er een goede ontwikkeling heeft plaatsgehad, is er een goede verbinding gegroeid tussen de cortex en het limbisch systeem. Er is dan correctie mogelijk vanuit de cortex naar het limbisch systeem. Als bijv. mijn limbisch systeem door ervaring geleerd heeft dat alle kachels heet zijn en je ze niet moet aanraken, zal ik onwillekeurig mijn hand terugtrekken zodra ik zie dat die dicht bij een kachel komt. De amandelkern in het limbisch systeem neemt namelijk bliksemsnel waar dat mijn hand in de buurt van een kachel komt, signaleert een noodtoestand of alarmfase en stuurt gelijk mijn lichaam aan. Via de afgifte van chemische stoffen (bijv. adrenaline) helpt hij het lichaam supersnel te reageren. Weet ik echter (cortex) dat het nu zomer is en die kachel uit staat, dan zal die kennis het limbisch systeem direct daarna corrigeren, zodat de alarmfase wordt opgeheven en ik mijn hand toch tegen de -koude- kachel kan houden. Waar nodig kan dus vanuit de cortex de ervaringskennis van het limbisch systeem worden aangevuld of gecorrigeerd. De corrigerende signalen van de cortex of hersenschors lopen naar de amandelkern via de hippocampus, die laatsten zijn beide onderdeel van het limbisch systeem.

Om zo'n goede verbinding tussen de cortex en de hippocampus op te bouwen en goede terugkoppeling vanuit de cortex mogelijk te maken, heeft het limbisch systeem in de eerste levensjaren veel rust en veel terugkoppeling nodig. Dit gebeurt in de natuurlijke situatie door afstemming tussen de hersenen van moeder en kind, waarbij de rust en vreugde van de moeder het kind steeds weer terugleiden naar die rust en vreugde (zoveel het kan ontvangen).

Vindt deze rust- en vreugde-gevende terugkoppeling niet plaats, dan wordt de verbinding tussen hersenschors en hippocampus niet goed gevormd en blijft de amandelkern gemakkelijk in de alarmfase hangen, ook wanneer dat dus niet terecht is.

We zien dit onder meer bij degenen die – bijvoorbeeld door vroege emotionele verwaarlozing – aan verschijnselen van een posttraumatische stressstoornis lijden. Veel van de verschijnselen van deze en andere

stoornissen komen voort uit een niet goed werkende terugkoppeling tussen cortex en limbisch systeem. Voor een deel hangt dit vaak samen met een biologisch gezien niet goed ontwikkelde fysieke koppeling tussen deze beide hersengebieden, voor een ander deel door chemische onbalans die veroorzaakt is doordat de amandelkern regelmatig te lang in een alarmfase blijft hangen. Andere deelsystemen reageren daarop door minder gevoelig te worden voor de (chemische en hormonale) signalen van de amandelkern, waarbij uiteindelijk het totale regelsysteem in ons lichaam ontregeld raakt.

Regelmatige oefening van de besproken vaardigheden helpt om deze koppeling voldoende te ontwikkelen en te laten groeien, en om de chemische balans te herstellen. Het is hierbij belangrijk, dat in die oefening, de persoon in kwestie intensief bijgestaan wordt door anderen die goed zijn in gevoelsafstemming en over voldoende vrede, vreugde en rust beschikken. Zoals gezegd: het is door afstemming op vaardige hersenen dat onze hersenen kunnen groeien en onze identiteit zich goed kan ontwikkelen.⁵ Met wat steun en voorbeelden van anderen kan ook regelmatig herhaalde afstemming op God, door de persoon zelf – zoals door de praktijk van het *luisterend bidden* – deze werking krijgen, zo heb ik gemerkt. De helende gemeenschap met God en die met de naaste gaan hand in hand.

⁴ Zie André H. Roosma, '[Gelaagdheid in ons mentaal en sociaal-emotioneel verwerken – deel I](#)' (📄) en '[deel II](#)' (📄), hier op www.12accede.nl.

⁵ Voor een beeldende illustratie van waar het bij die afstemming over gaat, zie André H. Roosma, '[Non-verbaal zegenen – een krachtige taal!](#)', hier op www.12accede.nl.

Literatuur

- David W. Augsburger, *Pastoral Counseling Across Cultures*, The Westminster Press, Philadelphia, 1986; ISBN: 0664256163.
- Harold Bauman, *Omgaan met verdriet – kracht en hoop in tijden van rouw*, Novapres, Apeldoorn NL, 1990 (vertaling, door E.W. van der Poll, van: *Living through grief*, Lion, Oxford GB, 1989).
- Hans Bouma & Evelyne Dessens, *Goed dat je er bent*, Kok, Kampen, 1986; ISBN 90-242-4603-2.
- Hans Bouma & Jaap Faber, *Bidden in het pastoraat*, Serie Pastoraat & Gemeenteopbouw (red. G. Heitink & K.A. Schippers), Kok, Kampen NL, 1996.
- John Bowlby, *A Secure Base: Parent-child attachment and healthy human development*, Basic Books (Perseus), New York USA, 1988 / Routledge (Taylor & Francis Books Ltd.), 1988; ISBN: 0-465-07597-5.
- John Bowlby, *Verbondenheid*, Van Loghum Slaterus, NL, 1983; (vertaling, door Netty van Lookeren Campagne-Taverne, van: *The Making and Breaking of Affectional Bonds*, Tavistock, London / Routledge, an imprint of Taylor & Francis Books Ltd., London, 1979; ISBN: 0415043263).
- Andrew Comiskey, *Kracht in zwakheid*, Telos-reeks, Medema, Vaassen, 2004; ISBN 90-6353-435-4; (vertaling van: *Strength in Weakness - Healing Sexual and Relational Brokenness*, [Inter Varsity Press](#), Downers Grove IL, USA, 2003; ISBN 0-8308-2368-9).
- Jerry Cook, *Liefde, aanvaarding en vergeving – Hoe de gemeente aan de wereld kan laten zien wat het Lichaam van Christus is*, Gideon, Hoornaar, 1982; ISBN 90 6067 215 1 (vertaling, door J.H. Cornelder, van: *Love, Acceptance and Forgiveness*, Gospel Lit. Int'l, USA, 1981).
- Larry Crabb, *Mensen begrijpen – Een Bijbelse visie op elkaar helpen en raadgeven*, Navigatorboeken, Driebergen NL, 1997; ISBN: 90 70656 77 9 (vertaling, door Paul de Gier, van: Lawrence Crabb, *Understanding People – deep longings for relationship*, Marshall Pickering / Zondervan, Grand Rapids MI USA, 1987).
- Larry Crabb, *Verbondenheid*, [Navigator Boeken](#), Driebergen / Medema, Vaassen, 1998; ISBN 90-70656-93-0 / 90-6353-285-7 (vertaling, door Rob van Stormbroek, van: *Connecting – Healing for ourselves and our relationships; a radical vision*, Word Publishing, Nashville Tennessee USA, 1997; ISBN 0-8499-1413-2).
- Larry Crabb & Dan Allender, *Bemoedigen doet goed – De pastorale opdracht van de gemeente*, [Navigator Boeken](#), Driebergen NL, 1995; ISBN: 90 70656655 (vertaling door Evert W. van der Poll, van: *Encouragement, the key to caring*, Zondervan Grand Rapids MI USA, 1984).
- Antonio R. Damasio, *De vergissing van Descartes – gevoel, verstand en het menselijk brein*, Wereldbibliotheek, 1998, ISBN: 9028418296 (vertaling uit 1995, door Liesbeth Teixeira de Mattos, van: *Descartes' error – emotion, reason and the human brain*, Putnam / AVON Books, New York, 1994).
- Antonio R. Damasio, *Ik voel dus ik ben – hoe gevoel en lichaam ons bewustzijn vormen*, Wereldbibliotheek, 2003, ISBN: 9028420045 (vertaling, door A. Mulder, Maaik Post, Mance Post, van: *The feeling of what happens – Body, emotion and the making of consciousness*, Vintage, Random House, London / Hartcourt Brace & Company, New York, 1999).
- Jos Douma, *Leven in verbondenheid – de kracht van het kennen van Christus*, Kok, Kampen, 2006; ISBN 90 435 1208 7.
- Diana Fosha, '[Dyadic Regulation & Experiential Work with Emotion & Relatedness in Trauma & Disorganized Attachment](#)', in: Marion F. Solomon & Daniel J. Siegel (Eds.), *Healing Trauma: Attachment, Trauma, the Brain, and the Mind*, WW Norton, New York, 2003; p. 221-281.
- Ruard Ganzevoort, *Mag ik er zijn? – over genade en veroordeling*, Kok Voorhoeve, Kampen NL, 1990.
- Joyce Huggett, *Listening to Others – hearing their voice*, Hodder & Stoughton, London, 1988; ISBN 0-340-64171-1.
- David Jackman, *The message of John's letters – Living in the love of God*, The Bible Speaks Today –series (ed. J.A. Motyer / John R.W. Stott), IVP, Leicester GB / Downers Grove III USA, 1988.
- David Johnson, Jeff VanVonderen, *The Subtle Power of Spiritual Abuse – Recognizing and Escaping Spiritual Manipulation and False Spiritual Authority Within the Church*, Bethany House, Minneapolis, Minnesota, 1991.
- Charlotte Davis Kasl, *Women, Sex, and Addiction – A Search for Love and Power*, Ticknor & Fields, 1989 / paperback: Perennial – Harper & Row, New York etc., 1990, ISBN 0-06-097321-8.
- Alje Klamer, *"Ik heb niemand..." – de pijn en de uitdaging van het alleen-zijn*, Serie Pastorale Handreiking nr.4, J.N. Voorhoeve, Den Haag NL, 1976.
- Bessel A. van der Kolk, '[The compulsion to repeat the trauma – Re-enactment, revictimization and masochism](#)', in: *Psychiatric Clinics of North America*, Vol 12, Nr 2, June 1989, pp.389-411.
- Delores Kuenning (with Penelope J. Stokes), *Helping people through grief – (When a friend needs you –) – A sensitive guide to help you know how and when to share your concern with people in crisis and pain*, Bethany House, Minneapolis Minnesota USA, 1987.
- Theo J.W. Kunst, *De gemeente als organisme – en het belang van de kleine groep*, Gideon, Hoornaar NL, 1991.
- George Eldon Ladd, *The Gospel and the Kingdom – Scriptural Studies in the Kingdom of God*, The Pater-noster Press / Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids MI USA, 1959 / 1994.
- Max Lucado, *Niemand is zoals jij*, [Ark Boeken](#), Amsterdam, 2004; ISBN 90338 28944 (vertaling, door Marieke Hermans – van Rijn, van: *You are special*, Crossway, USA / Angus Hudson, London, 1997); een vereenvoudigde pocket-uitgave is ook beschikbaar: ISBN 90338 1424-2.
- Judith Machree, *Ik zal een Vader voor je zijn – een vrouw verwerkt een incestueus verleden en herstelt van een meervoudige persoonlijkheidsstoornis*, Te-

Ios, Buijten & Schipperheijn, Amsterdam, 1998; ISBN 90 6064 963 X (vertaling door Mieke Tulp).

Tom Marshall, *Healing from the inside out – understanding God's touch for spirit, soul and body*, Sovereign World, Chichester West Sussex GB / USA, 1988.

Tom Marshall, *Betere Relaties – hoe nieuwe relaties groeien en beschadigde relaties hersteld kunnen worden*, Shalom Books, Putten, NL, 1992; ISBN 90-73895-07-3 (vertaling van: *Right Relationships - a Biblical foundation for making and mending relationships*, Sovereign World, Chichester, GB, 1989; ISBN 1-85240-034-X). Zie ook: [het hoofdstuk over vertrouwen, uit dit boek](#) op de site van Stichting Promise.

Carole Mayhall, *Help Lord – my whole life hurts*, Navpress, USA / New Malden Surrey GB, 1988 / 1989.

Josh McDowell (with Ed Stewart), *The Disconnected Generation – Saving Our Youth from Self Destruction*, Word (Thomas Nelson), Nashville, 2000; ISBN 0-8499-4077-X (zie [een impressie van dit boek, bij de uitgever](#)).

Alan Loy McGinnis, *Wegen tot vriendschap*, Serie Pastorale Handreiking, Voorhoeve, Den Haag NL, 1982; ISBN 90 297 0705 4 (vertaling, door J.G. Mees, van: *The Friendship Factor*, Augsburg, Minneapolis MN USA, 1979; ISBN 0-8066-1711-X).

Judy McLaughlin-Ryan, '[The Use of the Dyadic Affective-State Relationship \(ASR\) in the Treatment of the Post-Traumatic Stress Disordered Adult Molested as a Child](#)', op de website van *The American Academy of Experts in Traumatic Stress*.

Wayne Muller, *Legacy of the heart – The spiritual advantages of a painful childhood*, Simon & Schuster, New York USA etc., 1992.

Ad van Noord, Richard Vissinga, *Verdriet en troost – Honderd teksten over ~*, Kok, ongedateerd; ISBN 90-242-2186-2.

Ad van Noord, Richard Vissinga, *Vriendschap en liefde – Honderd teksten over ~*, Kok, ongedateerd; ISBN 90-242-2185-4.

Henri J.M. Nouwen, *Intimacy*, Harper San Francisco, 1998; ISBN 0060663235.

Henri J.M. Nouwen, *The Wounded Healer – ministry in contemporary society*, (*De gewonde genezer – pastoraat in de huidige maatschappij*), Doubleday, New York USA, 1972 (Reissue edition: Image Books, 1979); ISBN 0-385-14803-8.

Henri J.M. Nouwen, *In de naam van Jezus – Over pastoraat in de toekomst*, Oase – Lannoo, Tiel B, 1989; ISBN 90 209 1646 7 (vertaling door Margreet Stelling, van: *In the Name of Jesus – reflections on Christian leadership*, Crossroad, New York USA, 198x).

Kathy Olsen, *Verborgen pijn – Een voortdurend conflict tussen verstand en gevoel*, Navigator Boeken / Novapress, Driebergen NL, 1996; ISBN 90 70656 69 8 / 90 6318 211 2 (vertaling, door Petra Nemansky, van: *Silent Pain*, Navpress, Colorado Springs Colorado USA, 1992).

Martien Parmentier, *Heil maakt heel – de bediening tot genezing*, Meinema, Zoetermeer, 1997; ISBN 90 211 3661 9.

Leanne Payne, *Herstel van identiteit – door genezend gebed* (de Engelse versie heeft als subtitel: *De drie grote barrières op de weg naar persoonlijke en geestelijke vervolmaking in Christus*), Navigator Boeken, 2000; ISBN: 9070656957 (vertaling door Martin Tensen van: *Restoring the christian soul - through healing prayer (Overcoming the three great barriers to personal and spiritual completion in Christ)*, Crossway Books, Wheaton Ill USA, 1991).

Leanne Payne, *Aslans adem – de heerlijkheid van Christus in ons en met ons; het christelijk wereldbeeld van C.S. Lewis*, Kok, Kampen NL, 2002; ISBN: 90 435 0525 0 (vertaling, door Martin Tensen, van: *Real Presence – the glory of Christ with us and within us*, Baker Book House, Grand Rapids MI USA, 1995 (original version: 1979)).

Leanne Payne, *Gods Tegenwoordigheid geneest*, Kok Voorhoeve, Kampen NL / Carmelitana, Gent B, 1997. ISBN: 9029714395 (vertaling door Martin Tensen van: *The Healing Presence*, Crossway Books, Wheaton Ill USA / Baker Book House, Grand Rapids MI USA, 1989/1995).

M. Scott Peck, *The different drum – Community making and peace – A spiritual journey toward self-acceptance, true belonging and new hope for the world*, Touchstone (Simon & Schuster), New York, 1987; ISBN 0-684-84858-9.

Bruce D. Perry & Maia Szalavitz, [De jongen die opgroeide als hond – en andere verhalen uit het dagboek van een kinderpsychiater](#), Scriptum Psychologie, Schiedam, 2007; ISBN-13: 9789055945 290 (vertaling, door Marie-Christine Ruijs, van: *The boy who was raised as a dog and other stories from a psychiatrist's notebook – What traumatized children can teach us about life, loss and healing*, Basic Books – Perseus, New York, 2007).

Bruce D. Perry, '[Keep the Cool in School](#)', serie webartikelen op de site van Scholastic Inc.

Bruce D. Perry, '[Attachment: The First Core Strength](#)', *Early Childhood Today*.

Eugene H. Peterson, *Dragende Delen – Pastor zijn op authentieke wijze*, Ekklesia, Gorinchem, 1993; ISBN 90-75569-01-7; (vertaling, door Christel Eijkelenboom, van: *Working the Angles, The Shape of Pastoral Integrity*, revised ed., William B. Erdmans, Grand Rapids, 1993 (orig. 1987)).

Mary Pytches, *Rising above the storms of life – handling our emotions God's way*, Eagle (IPS), Guildford, Surrey, GB, 2000; ISBN 0-86347-375-X.

André H. Roosma, '[Ons hoogste levensdoel: Innige verbondenheid met God](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.

André H. Roosma, '[Gezinsleven en persoonlijkheidsontwikkeling](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.

André H. Roosma, '[Verbondenheid als rode draad door het hele leven heen](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.

- André H. Roosma, '[Een veilige thuisbasis als universele behoefte](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.
- André H. Roosma, '[We geven door hoe verbonden we zijn](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.
- André H. Roosma, '[Hechting: sleutel tot gezond leven via emotionele veerkracht](#)' (📄), webartikel hier op www.12accede.nl.
- André H. Roosma, '[Non-verbaal zegenen – een krachtige taal!](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.
- André H. Roosma, '[Gelaagdheid in ons mentaal en sociaal-emotioneel verwerken – deel I](#)' (📄) en '[deel II](#)' (📄), webartikel hier op www.12accede.nl.
- André H. Roosma, '[\(On\)Verbondenheid en misbruik of verwaarlozing](#)', webartikel hier op www.12accede.nl.
- Colin A. Ross, '[Self-Blame & Addiction](#)' (📄), *Paradigm*, Spring 2002, p.14,15,18.
- Babette Rothschild, '[The Body Remembers: The Psychophysiology of Trauma and Trauma Treatment](#)', WW Norton, New York, 2000; ISBN 0-393-70327-4.
- Babette Rothschild, '[Spiegel, spiegel – Onze hersenen zijn voorbedraad voor empathie](#)', webartikel op www.12accede.nl (vertaling, door André H. Roosma, van: [Mirror, Mirror: Our Brains are Hardwired for Empathy](#), Psychotherapy Networker, Sept/Oct 2004).
- Henk Rothuizen, *Vader, wie ben ik? – Identiteit, geborgenheid en zekerheid*, Rafaël, Hoogblokland / Gideon, Hoornaar NL, 1986; ISBN 90-6067-397-2.
- John Ernest Sanders, *The God Who risks – A theology of providence*, IVP, Downers Grove Illinois, 1998.
- Allan N. Schore, *Affect Dysregulation & Disorders of the Self*, W.W. Norton & Company, New York / London, 2003; ISBN 0-393-704008-4 / 0-393-70406-8 / 0-393-704076. [Een fotokopie van hoofdstuk 2 – 4 is on-line](#) (📄).
- Allan N. Schore, *Affect Regulation and the Repair of the Self: The Neurobiology of Emotional Development*, W.W. Norton & Company, New York / London, 2003; ISBN-10: 0 393 704084, ISBN-13: 978-0393704082 (2-volume set with the item above).
- Allan N. Schore, *Affect Regulation and the Origin of the Self: The Neurobiology of Emotional Development*, Lawrence Erlbaum, New York / London, 1999; ISBN-10: 0 805 834591, ISBN-13: 978-0805834598.
- Daniel J. Siegel, *The Developing Mind – toward a neurobiology of interpersonal experience / how relationships and the brain interact to shape who we are*, Guilford, New York / London, 1999; ISBN 1-57230-453-7 (hc) / 1-57230-740-4 (pbk.).
- Aída Besançon Spencer & William David Spencer, *Joy through the night – Biblical resources for suffering people*, Inter Varsity Press, Downers Grove, Illinois, 1994; ISBN 0-8308-1345-4.
- Paul D. Stanley, J. Robert Clinton, *Connecting – The mentoring relationships you need to succeed in life*, Navpress, Colorado Springs, USA, 1992. ISBN 0-89109-638-8.
- Kathy Steele, Onno van der Hart, Ellert R.S. Nijenhuis, '[Dependency in the Treatment of Complex Post-traumatic Stress Disorder and Dissociative Disorders](#)', *Jl of Trauma & Dissociation*, 2 (4), p.79-116.
- Rita Steens, *Menselijke Communicatie – Een zoektocht naar haar complexiteit – Werkboek*, Interaktie Akademie, Antwerpen, 1993; ISBN 90-801268-1-0.
- Charles R. Swindoll, *Encourage me – Caring words for heavy hearts*, Multnomah, Portland Oregon, USA, 1982. ISBN 0-930014-95-2.
- Anna A.A. Terruwe (met tekeningen van Ton Smits), *Geef mij je hand – over bevestiging, sleutel van menselijk geluk*, De Tijdstroom, Lochem NL, 1972; ISBN 90 6087 829 9.
- Anna A.A. Terruwe, *Geloven zonder angst en vrees*, Romen, Roermond NL, 1971; ISBN 90 228 5203 2.
- Anna A.A. Terruwe, *De liefde bouwt een woning*, J.J. Romen & Zonen, Roermond NL, 1971; ISBN 90 228 5201 6.
- Anna A.A. Terruwe, *De Frustratieneurose*, 1e druk: J.J. Romen & Zonen, Roermond NL, 1962 / 6e druk: De Tijdstroom, Lochem NL, 1988 / laatste druk: Bosch & Keunig (Combo: 035-5482401) 1993.
- Anna A.A. Terruwe, *Ouders en kinderen op weg naar de toekomst*, De Tijdstroom, Lochem NL, 1976; ISBN 90 6087 833 7.
- Anna A.A. Terruwe, *Grondbeginselen van levenskunst*, Unieboek, Bussum NL / Romen, Roermond NL, 1972; ISBN 90 228 5202 4. Hierin zijn twee eerdere titels verenigd: *Wat is psychisch gezond leven?* en: *De rijping van het verlangen*.
- Anna A.A. Terruwe, *Kom uit de boom, Zacheus, Ik kom bij je eten – empirisch-antropologische visie op menselijk samenzijn in kerk en wereld*, De Tijdstroom, Lochem NL, 1974. ISBN 90 6087 834 5.
- Anna A.A. Terruwe, *Tweezaamheid in het Huwelijk*, 1e druk: J.J. Romen & Zonen, Roermond NL, 1973.
- E.Th. Thijs, *Geborgenheid en troost*, ARK Boeken / Vereniging Tot Verspreiding der Heilige Schrift, ongedateerd (vóór 1987).
- Paul Tournier, *De weg uit de eenzaamheid*, Zomer en Keuning, Wageningen, ongedateerd (vertaling, door R. Bakker, van: *De la solitude à la communauté*, Delachaux & Niestlé, Neuchâtel / Paris, 1943/1948. Ook beschikbaar in het Engels in een vertaling door John S. Gilmour: *Escape from loneliness*, W.L. Jenkins / SCM Press, 1962 / Highland Books, Crowborough East Sussex GB, 1983).
- Paul Tournier, *Ons masker en wij*, W. ten Have, Amsterdam, 1956 (vertaling, door Frans den Tex, van: *Le personnage et la personne*).
- Paul Tournier, *A Place for You – Psychology and Religion*, SCM Press, Great Britain, 1968 / Highland Books, East Sussex, Great Britain, 1984; ISBN 0 946 616 09 4; (vertaling, door Edwin Hudson, van: *L'homme et son lieu*, Delachaux et Niestlé, Neuchâtel, 1966).
- Paul Tournier, *The gift of feeling*, John Knox Press, Atlanta USA, 1981, (vertaling, door Edwin Hudson, van: *La Mission de la femme*, Delachaux et Niestlé, Neuchâtel & Paris, 1979).
- John Townsend, '[Tussen vlucht en verlangen – Over eenzaamheid, bindingsangst en de kracht van gezond](#)

[de relaties](#), [Coconut](#), Almere, 2005, ISBN 90 8075 8655 (vertaling van: *Hiding from Love (We all long to be cared for, but we prevent it by –) – How to change the withdrawal patterns that isolate and imprison you*, NavPress, USA, 1991 / Scripture Press, Amersham-on-the-Hill Bucks England, 1992. ISBN 1-872059-68-6).

A.W. Tozer, *God tells the man who cares*, Christian Publications, Harrisburg PA USA, 1970.

Ingrid Trobisch, *De verborgen kracht – Geworteld zijn in de zekerheid van Gods liefde*, Kok Voorhoeve, Kampen NL, 1989; ISBN 90 297 0943 X (vertaling, door Aafje Beijer, van: *The Hidden Strength - Rooted in the Security of God's Love*, Here's Life, San Bernardino, 1988).

Lori A. Varick, *Designed for dependency – moving from emotional isolation to intimacy*, Emerald Books, Lynnwood Washington USA, 1994.

Warren Wiersbe, *In Gods dienst*, Telos / Medema, Vaassen, 2003; ISBN 90-6353-400-0 (vertaling, door Sophie Van Houtryve, van: *On being a servant of God*, Oliver-Nelson, USA, 1993).

Warren Wiersbe, *Be compassionate – A call to be more like the Saviour – an expository study of Luke*

1-13, SP / Victor, Wheaton IL, USA, 1988; ISBN 0-89693-591-4.

E. James (Jim) Wilder, [Negentien vaardigheden die geleerd moeten worden om te floreren](#) () , web-artikel hier op www.12accede.nl.

E. James Wilder, [‘Vijf niveaus van synchronisatie’](#) () , kort webartikel (schema) hier op www.12accede.nl.

E. James Wilder, *Joy Bonds* [1. *Developing 'Joy Strength' and the Capacity to Persevere*, 2. *From Dread to Joy: Dealing with Borderline Problems*, 3. *Finishing Well: Returning to Joy, Personally and Corporately*], videotaped seminar (4 VHS tapes), [ICBC international](#) (via 'Resource Center').

Sandra D. Wilson, *Into Abba's Arms – Finding the acceptance you've always wanted*, Tyndale House, Wheaton, Ill USA, 1998; ISBN 0-8423-2473-9.

Janet Geringer Woititz, *Struggle for Intimacy*, Health Communications, Deerfield Beach Florida USA, 1985.

[home](#) of [terug naar de artikelen index](#)

Meer informatie of suggesties

Voor meer informatie, of uw reactie op het bovenstaande, kunt u contact met me opnemen via e-mail: andre.roosma@12accede.nl.

Bedankt voor uw belangstelling!
